

Hvittis-Huikkaimäki fyndstället

den 23-27 sept. 1895.

I Uusi Suometar 1894 n: 284 lästes en notis om att bonden August Wähäkäki från Samppuhy och Hvittis socken gjort ett större fynd af fornsaker i en inom hemmanets äkrar liggande backe benämnd Huikkaimäki. Detta gaf anledning till att statsarkeologen vidtog åtgärd för fyndets insändande på officiell väg till statens museum. Det inkom äfven i början af år 1895 (Arkeol. kommissionens protokoll 23/1 1895). I juli samma år besökte statsarkeologen stället i och för undersökning af det, men hann icke slutföra densamma, hvarför jag blef anmodad att göra det, hvilket och skeddde i slutet af september nämnda år.

Enligt storskiftet af år 1808 tilldelades sagde hemman bl. an. en jordrämisa af mer än 800 alns längd och 100 alns bredd emellan Nopparis och Isokäki hemmans ägor. Huikkaimäki utgör en del af denna rämisa, men sträcker sig dessutom in på Nopparis område, hvarför en gärdsgård delar backen i tvänne delar, (se den bifogade kartan), af hvilka den östliga tillhör Wähäkäki. - Kullen är på närmare en kilometers afstånd från gården, som står invid Käsärifors och på stranden af Sammä å. Öfver den omgifvande åkern torde Huikkaimäki icke höja sig stort mera än en meter. Något bärg finnes på denna icke, men väl ganska stora stenar. Början af till odling af kullen har till först blifvit gjord på Noppari sidan, i det en skräddare

-92-

Kalle Wessman redan för 30 år sedan uppta-
git en del af backen till potatisland. Lik-
väl först för 10 år sedan fann han, enligt egen
uppgift, i denna åker det första fornföremålet,
nämligen en spjutspets, som han sedan tyvärr för-
lorat. Hösten 1893 gjorde han ett dylikt fynd
utan att håller då göra någon anmälan om
saken. Dessa två fynd voro således icke till
räkliga att länka allmogens och allmänhetens
uppmärksamhet och nyfikenhet på denna kul-
le och ehuru man ibland på densamma skall
hafva sett märkliga ljusflammar skimra, li-
kasom om elden från de likbål, som i for-
tiden bränts omkring denna steniga backe,
glimrat igen i folkminnet och fantasin. De
var äfven nu den praktiska företagsamheten,
som gaf anledning till fynd för tredje gån-
gen på detta ställe och nu i sådan mängd
att ryktet därom bröt sig väg till offentlig-
heten. Ett sten fähus, tillhörigt bonden Väähä-
käki och byggt för 40 år sedan, har, emedan det
uppförts på löst grund, sedan flere år till-
baka hotat att ramla, hvarför en del af dess
väggar och blifvit ombyggda. Detta har dock
 varit nödfalls utvägar, man har nästast be-
 tänka nödvändigheten att uppföra det samma
 änyo med tillräckligt djup och fast grundval.
 De här för afsedda grundvallegräfvorna, som
 dock år 1895 ännu icke blifvit grädda, skulle
 fyllas med sten, som man emellertid börjat lös-
 göra och spränga på Hukkainmäki redan hö-
 sten året förut. Det var då de fynd gjordes,
 som, såsom nämnt, inkommo följande vinter på

officiel väg. På den bifogade kartan är detta fyndområde betecknadt med W och ljusblå färg, samt upptar det 22 x 15 meters yta. Af de sålunda funna och genom länsman insända föremålen voro 43 st. af järn, nämligen: 11 spjutspetsar och fragment af sådana, 2 pilspetsar, 2 fragmentariska sköldbucklor, 2 fragment af treäggadt svärd, ett enäggadt svärd, 7 knifbett, 6 fragment af δ^2 , en ring till betel, 4 nålar, en nitnagel, 6 diverse andra föremål, och 20 st. af brons, tillhörande följande slags föremål: Halsring (af s. k. permisk typ), fingerring, spännen af 3 slag, ked, pärla samt desutom klumpar af uppsmälta bronsföremål (Museumets katalog n° 3037: 1-53).

Det af statsarkeologen undersökta området är på kartan betecknadt med A och ljusgul färg samt innehöll i delvis mycket svart (bränd) jord, följande fornsaker: ett treäggadt svärd, en sköldbuckla, 2 spjutspetsar, 2 knifbett, ett eldstäl, en järnnål, en nitnagel, en doppsko af brons till svärdslida, flere rör af spiralvriden bronstråd, fingerringar af δ^2 , en vägarms af brons, ett rembeslag af δ^2 , 6 pärlor, kerukhskärvar och brända benbitar. (Museumets katalog n° 3140: 1-17).

Bonden Välimäki öfverlämnade vid samma tillfälle åt statsarkeologen några af honom yttermera gjorda fynd, nämligen: en rund spännbuckla af brons och en stor knif (Mus. kat. n° 3140: 18-19). Vid detta tillfälle lyckades statsarkeologen äfven förvärfa den i det föregående nämnda och af skräddaren Vessman funna spjutspetsen (n° 3140: 20).

Den gräfvning jag utförde omfattade den

återstående delen af backen. Den yta, som på kartan har ljusgrön färg, är af samma nivå, som den omgifvande åkern och innehöll häller icke några fornsaker, såsom ställvis företagna försöksgräfningar ådagalade. De delar däremot, som hyste fornsaker och jag fullständigt utgräfvde, äro färgade ljusrött och betecknade med bokstafven H. Gräfningen utfördes sålunda, att först små diken uppkastades, hvarigenom de spridda fynden kunde med största noggrannhet utprickas på konsept kartan. Därpå skalades grästorven bort, hvars mullsida strax skrapades med en liten handspade. Först sedan undersöktes den blottade jorden med handspade. Men då marken var tätt stenbunden, måste den ofta först uppbrytas med järnstör. På Vä-häkäki sidan af backen hittades jämförelsevis få föremål, nämligen en sköldbuckla i närheten af en större jordfast sten (fyndstället betecknadt med 1 på kartans ljusröda område), en knif och en bit af järnplåt (56). De mesta fornsakerna funnos på Noppari sidan längs räggårdsgården och i den del af backen norr om Wessmans potatiland, som icke blifvit upptagen till åker. Endast på något ställe kan man säga att en kollektion fans af fornsaker jämte en större mängd brända bensmular. Detta var framförallt fallet med föremålen n: 37-44 (såväl på kartan som i Mus. katalog af hufvudsak n: 3149), som utgjordes af: en sax i tre bitar, ett järnhandtag till ett ämbare med spiralvridna ändar och en märkla (den andra märklan saknades), ett knifbett, en spiralvriden fingerring af brons,

11

ett föremål af brons, som sannolikt varit fästadt på handtagknappen af ett svärd, en bit af ett trekantigt bronsband, en omerad benbit och brända ben. Alla dessa föremål lägo på 45 ctns djup. En annan grupp utgjordes af följande föremål (n° 52-56): ett hästskoformigt spänne af brons med egenomliga (och unica) ornamentbikang på knapparna, fragment af lia, bronsbitar (dels uppsmälta), par lerkrukshärfvar och brända ben. Det är dock vanskligt och kanske blott undantagsvis af någon arkeologisk betydelse, att i särskilda grupper sammanföra föremål, som hittas i ett så beskaffadt graffält, som det nu i fråga varande. Dock må ännu anföras, att bettändan af ett tvåäggadt svärd fans på 30 ctns djup och under en klappersten samt några tum på sidan om denna, men på hälften mindre djup och ofvann på en annan sten, som säkerligen först blifvit kastad på högen, en halfrund svärdsknapp af järn, hvilken antagligen tillhört samma svärd (2). Icke långt härifrån hittades äfven parerstäng, men de öfriga delarna af svärdet stodo icke tillfinnandes (3). På denna punkt funnos äfven, förutom några föremål af brons, mycket svart jord och brända bensmolor, af hvilka en var så bred och stor att den kunnat tillhöra blott en hufvudskäl. Lälunda hade bitar af säkerligen samma föremål kastats på högen icke på en gång, utan hade dem emellan kommit jord, bensmolor och stenar. Denna röra är karaktäristisk för hela graffältet. För öfrigt voro föremålen tämligen jämt spridda öfver det område, i hvilket öfver hufvud sådana funnos. Blott det

- 6 -

kan ännu sägas, att pärlorna (9 st. under n:o 75) funnos nära till hvarandra i norra hörnet af Noppari ^{delen af} backen. Här funnos äfven de flesta berkuksskärfvorna samt för öfrigt ett egendomligt smycke af järn, som ser ut som arhängen (57), en skära (16), ett eget bältespänne af brons (45), hedd-fäste af brons (66), etc. In summa hittades vid denna gräfning öfver hundra till största ^{af guld} delen icke skadade föremål, bestående mest i vapen, och smycken (Mus. kat. n:o 3149: 1-100). Äfven de brända bensmulorna från lik-bälen, som säkerligen stätt på andra platser, voro spridda öfver sydområdet. Sedan undersökningen pågick, blefvo alla stenar kastade åt sidan. Sedan denna blifvit slutförd, återkastades stenarna på sin förra plats, hvar för backen, från hvilken förut framstucko ofvan gräns torfven blott få stenar, nu ser ut som ett väldigt och kalt stenröse.

Det kunde mig icke vara likgiltigt att erfara huruvida den af Wähäkäki bonden uppgräfdade delen af backen möjligen ännu icke innehöll fornsaker. En sådan granskning var dock icke nu lätt att göra, emedan äfven detta område gaf intryck af ett stort stenröse, i hvilket dessutom några större stenar blifvit sprängda och ännu icke blifvit bortsläpade. En och annan öppnare fläck fanns dock, hvarest undersökning med lätthet kunde ske. Detta var fallet nästan midt på detta område, hvarest en kort spjutspets också anträffades (6), äfvensom härifrån i norr omkr. 9 meter, där jag äfven lät på försök gräfvad invid tvänne sprängda stenblock. Här gjordes ett intressant myntfynd och det

enda från hela grafältet, som bestod uti ett anglosachsiskt silfvermynt från Knut den stores tid (Mus. kat. n: 5749). Hedlet af 11 seklet kan sålunda sättas såsom en tidsbestämning för grafältet i Hvittis-Huikkainmäki backen. Hårdnad är dock icke uteslutet, att backen icke begagnats redan långt förut såsom grafplats. Anmärkningsvärdt är nämligen i detta hänseende, att här funnits föremål som vanligen hänförs till äldre järnåldern (ss. sköldbucklor, smalskaftade spjutspetsar), dock tillhör den öfvervägande större delen af föremålen obestridt den yngre järnåldern, lika som grafältet i en stenig backhympel är be-tecknande för denna senare tidsperiod. Våra forngravvar och grafält, som först på senare tider blifvit nogare undersökta, synas leda till den slutsats, att någon annan än kronologisk gräns icke kan dragas emellan den yngre och äldre järnåldern heller hos oss.

Ältnog och för att återgå till själva saken i denna del af berättelsen, bör jag ännu nämna att bonden Wähäkähis afsikt var att redan vintern eller våren 1895 börja bortläpa stenar från Huikkainmäki backen till förut nämnda grundvalsanläggning, men att han blef förbjuden att utföra denna afsikt innan backen blifvit vederbörligen undersökt. Efter slutförandet af min undersökning trodde jag mig berättigad förklara vilkoret uppfyllt och därmed äfven förbudet upphäfdt. Gensläppningen, sade husbonden, torde komma att försiggå först inom 3 år. Jag ålade dock honom att underätta Arkeologiska kommissionen så snart backen

blifvit stenfri, enär jag anser, att den del af densamma, som Wähäkäki bonden upptagit, bör ännu noga undersökas (hålot sällas), hvilket lättast kan ske sedan stenarna blifvit bortsläpade. Denna slutundersökning bör därför ske omedelbart efter denna bortsläpning, emedan backen strax därpå af bonden ejes kommer att utjämnas och införlifvas med den öfriga åkern. Enahanda blir snart förhållandet äfven i afseende på Koppari delen af backen. Således skall efter något eller några år Hiukkainmäki grafvältet vara så godt som spårlost försvunnet och efter en generation torde man hafva svårt att återfinna dess plats bland Tampu bys åkrar, i händelse en landtmätare icke blir anbefald att expropriera eller åtminstone på respective hemmans karta utpricka stället, hvarest de hedniska förfädren en gång bränt sina döda samt jämt deras ben och aska lämnat åt jorden och eftervärlden sin dyrbaraste egendom för att tjäna denna senare till material för tillfredsställelse af vettgirigheten eller att gagna såsom gödsel på dess åkrar.

KARTA.
 öfver
HIUKKAINMÄKI fyndstället.
 hvittis socken.

NOPPARI HEMMANS ÅKER.

Wessmans
 potatisland.

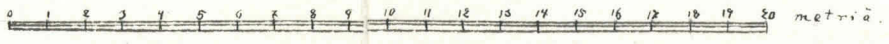
RÅ

RÅ

ÄNCSMARK

WÄHÄKÄKI HEMMANS ÅKER.

W=det område, som Wähäkäki bonden upptagit
 A= d: Statsarkeologen undersökt
 H= d: A.O. Heikel d:
 (3037:1-53; 3140:1-20; 3149:1-100).

A. A. O. Heikel med det bref af 27/1 96 öfverlämnad till A. H.